

А. Тарановська

аспірант Донецького державного
університету внутрішніх справ,
м. Кропивницький

**ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ІУДЕЙСЬКЕ ПРАВО»
ТА ЙОГО ОСНОВНІ ОЗНАКИ**

Іудейське право, засноване на релігійній доктрині іудаїзму, є однією з найдавніших правових систем світу, що існує й дотепер. Виникнувши понад три тисячі років тому, іудейське право здолало не легкий шлях в умовах гоніння до сьогоднішнього дня. Після падіння Другого Храму у I ст. н.е. іудейське право залишилось без підтримки державної влади, попри це воно не лише не відумерло, але й функціонувало та розвивалось залежно від умов життя єврейського народу. Виключно цей факт заслуговує особливої уваги, оскільки являючись унікальним та багатогранним правовим явищем, іудейське право завжди викликало інтерес щодо його дослідження у вчених. Особливої актуальності воно набуло у другій половині минулого століття й залишається таким досі.

Вкрай важливо розрізняти іудейське релігійне право як історичний здобуток єврейського народу та ізраїльське національне право як систему офіційно діючих в державі Ізраїль нормативних положень, що впроваджені в державний механізм.

Зважаючи на релігійний та національний характер іудейського права, воно завжди цікавило релігієзнавців і філософів, згодом представники юридичної науки досліджували зазначений правовий феномен.

Одним із перших хто звернув увагу щодо дослідження не теологічної складової іудейського права, а його правової природи з точки зору юридичного компаративізму, був німецький юрист Й. Колер.

Відомий вчений-компаративіст Р. Давид в монографії «Основні правові системи сучасності» виділяє іудейське право поруч з мусульманським та індуським, проте наголошує, що єврейське право заслуговує меншої уваги, оскільки коло його функціонування є обмеженим на відміну від двох інших правових систем релігійного типу. [1, с.45]

Визнаний фахівець у галузі порівняльного правознавства, американський юрист та науковець Дж.Г. Вігмор у праці «Панорама правових систем світу» виокремлює 16 правових систем, які існували в минулому та ті, які є на теперішній час, серед них він зазначає й іудейське право також. [2, с.13]

Видатний дослідник юдаїки, професор та доктор права М. Елон у фундаментальній праці «Єврейське право. Історія, джерела, принципи» в 4-х томах детально характеризує особливості іудейського права як історико-культурного надбання єврейського народу та його вплив на сучасне ізраїльське законодавство.

Латвійський вчений-лексикограф XIX-XX століття, гебраїст Н. Переферкович переклав на російську мову низку давніх релігійно-

юридичних збірників, таких як Мішна, Тосефта, мідраши Мехілта та Сіфра, таким чином відкривши для широкого загалу іудейські релігійні тексти.

Варто зазначити, що на сьогодні суттєвий внесок щодо пізнання іудейської правової дійсності зроблено такими сучасними правниками як І. Васильєв, А. Каневський, Є. Калініна, Д. Примаков, М. Гартман, В. Рожко та ін.

На юридичній мапі світу серед різноманітних класифікацій правових систем місце іудейської релігійно-правової традиції визначається по-різному. Звичайно, що нерозривне поєднання релігії та права неможливо не враховувати в контексті іудейського права, попри це вчені-компаративісти нерідко ототожнюють іудейське право виключно з правовою системою Ізраїлю, що унеможлиблює точне відображення змісту поняття «іудейська правова система» та потребує пояснення принципів аспектів щодо відмінності цих двох понять.

У науковій літературі іудейське право, в межах історико-культурного здобутку єврейського народу, досить часто зазначають як ««галаха» (від дієслова «галлах» – ходити). Науковець А. Каневський у своїй дисертації «Місце Галахи (іудейського права) в національних системах правового регулювання» надає таке визначення поняттю «галаха» – це звід приписів та заборон, що є актуальним для іудеїв, та врегульовує відносини між людиною й її оточенням, і між людиною та Богом. Галаха є синонімом до іудейського релігійного права, адже являє собою систему норм, санкціонованих Всевишнім на горі Сінай. Окрім цього, галаха – це самостійна нормативна система, що діє та визнається в багатьох державах хоча й має певні специфічні ознаки, які є не характерними для «західного» європейського права. [3, с.3]

Варто звернути увагу, що серед вчених-компаративістів досить поширеним розмежування всіх правових систем на дві групи: «західне» та «східне» право, класифікуючою ознакою для такого поділу виступає твердження, що право – це культурний феномен людської цивілізації. Іудейське право відносять до так званого «східного» права, оскільки визначальною ознакою східної культури є домінуючий вплив релігії, що, в свою чергу, знаходить відображення у суспільній свідомості народу. До так званих «східних» правових систем досить часто відносять мусульманське та індуське право, які, на відміну від іудейського права, закріплювались під егідою певної політичної сили. Науковий інтерес щодо дослідження іудейського права обумовлено тим беззаперечним фактом, що воно збереглося до нашого часу, не маючи жодної державної підтримки, а лише завдяки витримці й залізній волі його суб'єктів.

Історія єврейського народу є непростю, проживаючи розсіяно серед інших народів, євреї об'єднувались в спільноти за національною ознакою. Релігійна доктрина іудаїзму виконувала не лише функцію самоідентифікації єврейського населення, але й забезпечувала регулятивну складову. Професор Леон Шелеф наголошує, що, подібно до інших національних меншин, євреї намагались вирішувати власні спори у відповідності до своїх звичаїв та традицій, не звертаючись до державної влади країни мешкання, попри це вони брали до уваги, досліджували та використовували юридичний

інструментарій тієї держави, де проживали. Саме тому правова система сучасної держави Ізраїль відображає поєднання компонентів різноманітних юридичних традицій, процесів і явищ як «західного» (європейського) права, так і релігійних засад Сходу.

Доцільно зазначити, що особливості відносин між державою та релігією в Ізраїлі не мають аналогів у світі. Відповідно до Декларації незалежності Ізраїлю, що прийнята у 1948 році, сучасна ізраїльська держава є одночасно єврейською та демократичною, що породжує багато питань як серед вчених-юристів міжнародної спільноти, так і викликає суперечки між населенням Ізраїлю.

Правознавець І.Ю. Васильєв говорить про те, що формально Ізраїль не є теократичною державою, проте фактично релігія не відокремлена від владних структур.[4, с.3]

На думку вченого Данієляна А.С. поняття, принципи та основні засади іудейського релігійного права успішно впроваджені в національну правову систему Ізраїлю, яка сформувалась на межі західних та східних культурних традицій. Своєрідність ізраїльської правової системи полягає в одночасному функціонуванні характерних ознак, що притаманні як англосаксонському та континентальному праву, так і правовим системам релігійної спрямованості, зокрема іудейському та мусульманському праву, адже близько 20% населення Ізраїлю складають араби, які сповідують іслам. [5, с. 101]

Зважаючи на вищенаведене, доцільно розмежовувати ізраїльську правову систему, що є актуальною для сучасної мультинаціональної держави Ізраїль, та іудейське право або Галаха для визначення нормативної правової системи, що врегульовує суспільні відносини між суб'єктами, що сповідують іудаїзм, незалежно від країни їх мешкання.

Павло Ткаченко

аспірант Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Захист інтересів держави в сфері економіки є одним із основних напрямів роботи правоохоронних органів, оскільки економічна галузь держави в такий скрутний час потребує забезпечення дієвого захисту та правової охорони. Свого часу, нагальною потребою постало визначення та створення профільного органу, який за своїми функціями буде реалізовувати правоохоронну діяльність в сфері охорони економічної безпеки держави, а саме протидіяти економічній злочинності шляхом реалізації правоохоронної, аналітичної, економічної, інформаційної та інших функцій. Водночас, 28